

ΠΑΛΙΕΣ ΟΘΟΝΕΣ, ΝΕΕΣ ΖΩΕΣ
Η πεντάχρονη Ασφια Μοχάμεντ μεγαλώνει ανάμεσα στα ηλεκτρονικά σκουπίδια της Δύσης. Δεξιά: Στο προάστιο Μαντόλι, νέα παιδιά απογυμνώνουν τους πεταμένους υπολογιστές για να συλλέξουν λίγα μέτρα χάλκινου σύρματος. Ο, τι σώζεται μεταπωλείται.

e-ΧΩΜΑΤΕΡΗ

Αραγε πού πάνε οι υπολογιστές όταν γεράσουν; Στα βάθη της Ινδίας, πολύ «μακριά από την αυλή μας», εκατομμύρια **ηλεκτρονικά κουφάρια** σχηματίζουν βουνά και οροσειρές. Εκεί οι φτωχότεροι των φτωχών, αφιπφώντας τους θανάσιμους κινδύνους, κυνηγούν το μεροκάματο του τοξικού τρόμου.

Κείμενο, φωτογραφίες: Μάρω Κουρή.

Νέο Δελχί, οδός Αράκασι: Ο πιο φθηνός, τουριστικός δρόμος της πόλης. Παρατηρώ να περνά ξυστά δίπλα μου ένα τρίκυκλο μηχανοκίνητο-ταξί, φορτωμένο με τα πρώτα Mac που βγήκαν τη δεκαετία του 1980. Σφυρίζω στο αμέσως επόμενο τρίκυκλο και το ακολουθώ, παρατώντας την παρέα μου να πίνει τσάι και να καπνίζει τον τοπικό – και απαίσιο – καπνό μπίντι. Επειτα από 40 λεπτά επικίνδυνης οδήγησης, που με αναγκάζει να κλείνω τα μάτια από τον φόβο, το «ύποπτο» τρίκυκλο σταματά έξω από ένα χαμόσπιτο, σε έναν δρόμο γεμάτο πιτσιρίκια που σφύζει από ζωή.

Μια ρυτιδιασμένη, μα όμορφη γυναίκα έχει ανοίξει τη σιδερώστρα της στη μέση του δρόμου και με το παλιό καρβουνοσίδηρο σιδερώνει ποικαμίσιες πελατών της. Ο 40χρονος Μοχάμεντ καλωσορίζει τον «αυτοκτονικό» οδηγό και αμέσως ένα τσουόρμιο γείτονες μαζεύονται για να βοηθήσουν στο ξεφόρτωμα.

Βρισκόμαστε στο Σάστρι Παρκ (Shastri

Park), ένα μουσουλμανικό γκέτο και ένα από τα κυριότερα «κέντρα» ανακύκλωσης ηλεκτρονικών αποβλήτων.

Το σπιτικό του Μοχάμεντ και της 30χρονης συζύγου του, Σαβίνα, αποτελείται από ένα ισόγειο δωμάτιο που, αντί για τραπεζαρία, καναπέδες και TV, είναι «διακοσμημένο» με σωρούς ηλεκτρονικής παλιατζούρας, παμπάλαια PC και Mac και τηλεοράσεις αντίκες. Μια αποθήκη καρκινογόνου σκόνης, την οποία εισπνέει όλη η οικογένεια, αφού εδώ παίζουν τα τρία παιδιά τους, ηλικίας τριών, επτά και οκτώ ετών.

Μια σκάλα οδηγεί σε ένα άδειο δωμάτιο. Δύο περιστέρια πίνουν νερό από ένα κύπελλο. Σε μια γωνιά, η Σαβίνα μαγειρεύει κατάχαμα. Δίπλα της κοιμούνται η γιαγιά με το ένα παιδί, κατάχαμα και αυτοί. Δεν ξυπνούν παρ' όλο το σφυροκόπημα κάτω – ο Μοχάμεντ με τους βοηθούς του σπάνε τα μόνιτορ των Η/Υ. «Ψάχνω για χρήσιμα κομμάτια του υπολογιστή, τα οποία μεταπωλώ. Ο,τι μένει, καλώδια κτλ., επίσης το αποσυναρμολογώ, προκειμένου να βρω λίγο χαλκό, χρυσό και

άλλα μέταλλα». Από έναν υπολογιστή ο Μοχάμεντ κερδίζει περίπου μισό ευρώ. Μέσα σε έναν μήνα αποσυναρμολογεί περίπου 500 υπολογιστές και βγάζει περίπου 250 ευρώ. Κάνει οικονομίες για να σπουδάσει τα παιδιά και να τους πάρει σπίτι. Η οκτάχρονη κόρη του, Ρουμπίνα, γεννήθηκε με προβλήματα υγείας, ενώ της πέφτουν ήδη τα μαλλάκια. Ο πατέρας της κάνει αυτήν τη δουλειά τα τελευταία 15 χρόνια. Πριν ήταν ράφτης.

Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο της Ινδίας εκτιμά ότι το 25% των ηλεκτρονικών της Δύσης καταλήγουν στην Ασία. «Πολλοί υπολογιστές έρχονται από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη ως δωρεές σε ΜΚΟ ή σε σχολεία, αλλά δεν λειτουργούν. Ο νόμος περί εισαγωγής μηχανημάτων δεν διαφέρει για καινούργια και μεταχειρισμένα» μου λέει η Γρίπι Μάχες, υπεύθυνη νέων προγραμμάτων και εφαρμογών της ΜΚΟ Toxics Link, που εναντιώνεται στην ηλεκτρονική ανακύκλωση.

Τα παράνομα φορτηγά-πλοία δένουν στα λιμάνια της Βομβάης, της Καλκούτας και του Τσενάι (πρώην Μαντράς). Στην πρωτεύ- >>

RECYCLE BIN

1 Στο Σιλαμπούρ, μία από τις φτωχογειτονιές της Ινδίας που έχουν γίνει ηλεκτρονικός σκουπίδοτενεκές, ο 22χρονος Σαρούκ αναρωτιέται αν τον συμφέρει να επισκευάσει ή να σπάσει το πληκτρολόγιο που κρατά.

2 Η παράνομη καύση των ηλεκτρονικών απορριμμάτων, μια συνηθισμένη πρακτική στις φτωχές περιοχές της Ινδίας, δημιουργεί επικίνδυνες διοξίνες, λίγα γραμμάρια χαλκού και 1 ευρώ μεροκάματο.

3 Ένα 15χρονο αγόρι κουβαλά πλαστικά δοχεία γεμισμένα με το οξύ καύσης των μητρικών πλακετών.

4 Ο Αλϊάν είναι ένα από τα 6.000 παιδιά που επιβιώνουν στην Ινδία εργαζόμενοι ως e-ρακοσυλλέκτες.

5 Η Σαβίνα μεταφέρει την τοξική σκόνη από το άτυπο «ανακυκλωτήριο» e-σκουπιδιών του σπιτιού της στο κρέας που πάει να μαγειρέψει για τη φάμιλια της.

6 Ποιος να πει «μη βάζεις το δάχτυλο στο στόμα» στον μικρό Αλί, όταν ο χώρος στον οποίο παίζει, τρώει και κοιμάται είναι τοξικός;

ουσα μόνο περίπου 2.000 φορτηγά. Αν στις ΗΠΑ το κόστος ανακύκλωσης ενός κομπιούτερ είναι 14 ευρώ, στην Ινδία δεν ξεπερνά το ένα! «Ο,τι είναι για τον δυτικό άρχιστο, για τον Ινδό είναι ακατέργαστο υλικό» μου λέει ο 23χρονος Κισάν, ο οποίος σπούδασε σε αμερικανικό ινστιτούτο στο Νέο Δελχί και έμαθε πώς να επισκευάζει μισοκατεστραμμένους Η/Υ. Ο Κισάν διατηρεί μαγαζί σε έναν άλλον περιβόητο ηλεκτρονικό σκουπίδοτοπο, το παλιό Σιλαμπούρ. Αγοράζει τους χαλασμένους υπολογιστές από τον Μοχάμεντ, τους οποίους επισκευάζει και μεταπωλεί. Από περίπου 40 υπολογιστές που θα πουλήσει μέσα στον μήνα θα κερδίσει περίπου 400 ευρώ. Είναι σημαντικό ποσό, όταν στη γειτονιά του τρως πλήρες γεύμα με 1 ευρώ.

Η Ινδία δέχεται τόση ποσότητα ηλεκτρονικών σκουπιδιών όση παράγει, ήτοι 400.000 τόνους ετησίως. Η κύρια πηγή ηλεκτρονικών απορριμμάτων είναι τα κυβερνητικά γραφεία και ακολουθούν οι δημόσιες υπηρεσίες. Το 90% ανακυκλώνεται άτυπα και παράνομα, μέσα σε φτωχικά σπιτικά μισοερειπωμένων γειτονιών. Το περιβάλλον και οι εργαζόμε-

Κατά την ψηφοφορία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις αρχές Φεβρουαρίου, οι ευρωβουλευτές πρότειναν μείωση της γραφειοκρατίας και αυστηρότερους κανόνες για τον ολοένα αυξανόμενο όγκο αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ). Συγκεκριμένα, το ΕΚ ζητεί από τα κράτη-μέλη να συλλέγουν από το 2016 το 85% των ΑΗΗΕ που παράγονται εντός της επικράτειάς τους. Για το 2012 προτείνει κάθε κράτος-μέλος να συλλέγει τουλάχιστον 4 κιλά ΑΗΗΕ κατά κεφαλήν ή ίδια ποσότητα ΑΗΗΕ κατά βάρος που είχε συλλεγεί στο συγκεκριμένο κράτος-μέλος το 2010. Οι ευρωβουλευτές προτείνουν την ανακύκλωση ποσοστού 50%-75% των αποβλήτων και υποστηρίζουν την επαναχρησιμοποίηση του 5% των ΑΗΗΕ, αφού η ορθή επεξεργασία τους μπορεί να επιφέρει και πλεονεκτήματα σε ό,τι αφορά την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος, καθώς και να βοηθήσει στην ανάκτηση πολύτιμων πρώτων υλών.

νοι εκτίθενται σε επικίνδυνα βαρέα μέταλλα και σε θανατηφόρες τοξίνες, όπως κάδμιο, βηρύλλιο, υδράργυρο, μόλυβδο, λίθιο και βρωμιούχα επιβραδυντικά φλόγας (BFR). Κομπιούτερ, κινητά τηλέφωνα, mp3 players, ψηφιακές κάμερες, ψυγεία, πλυντήρια και πλεοράσεις θρυμματίζονται προκειμένου οι καταστροφείς τους να ανιχνεύσουν και να αρπάξουν τα πολύτιμα μέταλλα (πλατίνα, χρυσό και χαλκό) για να τα πουλήσουν. Οι ηλεκτρορακοσυλλέκτες είναι εσωτερικοί μετανάστες από τις πάμφτωχες περιοχές Ούταρ Πραντές, Μπιχάρ, Ασαμ και Δυτική Βεγγάλη.

«Καμπαντί» σημαίνει στα χίντου αγοραστές σκουπιδιών. «Καμπαντί» φωνάζουν τα παιδιά όταν οχήματα ή ποδήλατα φθάνουν φορτωμένα στην εξώπορτα ενός παράνομου κέντρου ανακύκλωσης. Πάνω από 30.000 άνθρωποι στο Νέο Δελχί, ανάμεσά τους 6.000 παιδιά, ζουν από αυτήν τη δουλειά. Τρεις ημέρες περιμένα το πράσινο φως για να εισχωρήσω στα άδυνα της αφιλόξενης για τους φωτορεπόρτερ περιοχής, που λέγεται Μαντόλι. Κανείς δεν θέλει να σταματήσει αυτή η μαυραγορίτικη «μπίζνα» που λέγεται

βιομηχανία αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και η οποία είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία ανακύκλωσης στον κόσμο.

Με πήγε ο Κισάν ξαφνικά ένα βράδυ. Ενας δικός του άνθρωπος έκαιγε τις μητρικές πλακέτες βυθίζοντάς τες σε λουτρό οξέος. Εδώ ο αέρας μυρίζει έντονα. Χημικές αναθυμιάσεις γεμίζουν τα σωθικά μου. Για μια στιγμή, χάνω τις αισθήσεις μου. Πνίγομαι. Γίνομαι θεατής της τελευταίας φάσης της ηλεκτρονικής ανακύκλωσης, που είναι η πιο επικίνδυνη και απαγορευμένη. Μέσα στο σκοτάδι διακρίνω δύο χέρια να φορούν πλαστικά γάντια της κουζίνας και να βουτάνε ένα μάτσο πλακέτες μέσα στην πλαστική λεκάνη με το οξύ. Ένα αγόρι αδειάζει τα μπιτόνια με το οξύ στα μισοκομμένα βαρέλια που χρησιμοποιούνται ως λεκάνες καύσης.

Δεν τολμώ να βγάλω κάμερα. «Οχι ακόμη» προστάζει το ένστικτό μου. Ξενύχτησα στο κατάλυμα από τσιμεντόλιθο του 34χρονου Αγουάντ Καμάρ, παρότι με την οικογένειά του, πίνοντας τσάι και ακούγοντας τις ιστορίες τους. Στον Αγουάντ ανήκει αυτή η αδήλωτη

Η εξάλειψη των επικίνδυνων τοξικών ουσιών από τις ηλεκτρονικές συσκευές θα ελαχιστοποιήσει την καταστροφή στο περιβάλλον, ενώ θα αυξήσει τα ποσοστά ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησής τους. «Οι καταναλωτές θέλουν πράσινα ηλεκτρονικά, όχι πράσινο ξέπλυμα» γράφει στην ιστοσελίδα της η Greenpeace, που τα τελευταία τέσσερα χρόνια εκδίδει τον «Οδηγό για πιο πράσινα ηλεκτρονικά». Ηδη, γνωστή εταιρεία, έπεπα από πίεση των υποστηρικτών της, εξάλειψε εντελώς τα τοξικά PVC (πολυβινυλοχλωρίδιο) και BFR (βρωμιούχα επιβραδυντικά φλόγας). Το PVC, που βλάπτει τους ανθρώπους και το περιβάλλον κατά τη διάρκεια της παραγωγής, της χρήσης και της απόρριψής του, είναι μακράν το πιο καταστροφικό είδος πλαστικού για το περιβάλλον, καθώς η καύση του εκλύει καρκινογόνες διοξίνες. Τα BFR είναι ανθεκτικά στις φυσικές διαδικασίες αποσύνθεσης και μπορούν να διεισδύσουν στον οργανισμό των ζώων και των ανθρώπων.

επιχείρησι. Το πρωί φωτογράφιζα ανενόχλητη. Τα τσιπ και οι συμπυκνωτές που αφαιρεί η 14χρονη Ρούσκαρ, σφυροκοπώντας με το ισχυρό χέρι της ένα κομμάτι κυκλώματος, τα μεταπωλούν επειδή επαναχρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, στα τρανζίστορ. Υστερα τρίβουν τις πλακέτες, εισπνέοντας σύννεφα τοξικής σκόνης.

Όλη αυτή η εργασία πληρώνεται με 1 ευρώ μεροκάματο. «Η ινδική κυβέρνηση μελετά την επιβολή πιο σκληρών μέτρων και νόμων. Ταυτόχρονα, επιστημονικές ομάδες με οικολογικό προσανατολισμό προτείνουν τη δημιουργία συνεταιρισμών “ανακυκλωτών”. Εκεί όλοι αυτοί οι ταλαίπωροι “ανακυκλωτές” θα εργάζονται σε πρότυπες και πράσινες πλέον μονάδες ανακύκλωσης, οι οποίες δεν θα δημιουργούν προβλήματα στην υγεία τους, ούτε στο περιβάλλον. Χαρακτηριστικά παραδείγματα υπάρχουν στο Βέλγιο, στη Νορβηγία, στην Ελβετία και στην Ιαπωνία. Από την άλλη όμως θα πρέπει και οι δυτικές κοινωνίες να ελέγχουν περισσότερο το λαθρεμπόριο όλων αυτών των προϊόντων» βεβαιώνει η Πρίτι Μάχες της Toxics Link. ●